

Disertační práce

Lenka Procházková: **CLIL Lesson Plan Analysis**

Oponentský posudek

K posouzení byl předložen text v rozsahu 176 stran, vybavený seznamem zdrojů a zkratk. Jazykem disertace je angličtina.

Předložená disertační práce se věnuje tématu integrace obsahu a cizího jazyka (CLIL) ve výuce se zaměřením na integraci matematiky a anglického jazyka, konkrétně v 9. ročníku základní školy. V ohnisku pozornosti je učitelův plán vyučovací hodiny zaměřené na finanční a matematickou gramotnost.

Téma disertace považuji za velmi aktuální, a to z více důvodů. Zavádění integrované výuky tohoto typu je progresivním trendem, v zahraničí je CLIL předmětem rozsáhlých a frekventovaných výzkumů, zatímco v českém prostředí výzkumy dosud nejsou příliš časté, zejména vzhledem k doporučené integraci cizího jazyka a matematiky jsou spíše ojedinělé. Díky kmenovému pracovišti školitelky, však právě v této oblasti CLILu se již delší dobu výzkumy realizují. Tato disertace na ně navazuje a přispívá k jejich tematickému rozšíření a prohloubení.

Zaměřením na výzkum učitelovy projekce integrované výuky při přípravě plánu vyučovací hodiny otevřela autorka řadu otázek v českém prostředí dosud neprozkoumaných.

Širokou škálu problémů spojených s realizací CLIL vhodně zúžila na identifikaci klíčových charakteristik jazykové a obsahové integrace v plánování vyučovací hodiny a na analýzu specifik porozumění CLILu českými učiteli. Snažila se dále zjistit souvislosti s kvalifikací učitelů, (typologicky odlišných skupin učitelů, kteří realizují CLIL nebo se na integrovanou výuku připravují) a na naplňování principů CLILu při plánování výuky.

Obecné cíle práce autorka vytyčila realisticky a srozumitelně, znatelná je vazba na studium rozsáhlého souboru teoretických zdrojů a výzkumných zpráv. Jejich seznam zahrnuje téměř dvě stovky cizojazyčných titulů, a pouze necelé dvě desítky titulů českých (což je příznačné pro výše zmíněný stav výzkumů v dané problematice).

Upozorňuji pouze na dílčí nesrovnalosti s uvedením odkazů v textu a neuvedením několik titulů v seznamu zdrojů.

K přednostem práce patří důsledné naplňování cílů, včetně interpretace získaných dat a průběžné diskuse výsledků, přičemž autorka kriticky reflektuje limity realizace výzkumu. Ocenění zaslouží dobrá orientace autorky v teoretickém a výzkumném kontextu a prokázaná schopnost zdůvodnit adekvátnost výzkumného designu vůči cílům a výzkumným otázkám.

V kapitole 1 vytváří autorka relevantní teoretická východiska pro vlastní výzkum, opírá se zejména o teoretický rámec D. Coylové, významné propagátorky CLILu a autorky zásadních teoretických i empirických studií, podpořený specifiky aplikace CLILu v matematice. Přínos autorky disertace spatřuji v dynamizaci a modifikaci teoretického rámce při respektování specifik české reality.

Ač oprávněně autorka upozorňuje na kognitivní a kulturní specifika a problémy forem reprezentace učiva v interakcích přirozeného a formalizovaného jazyka, určité úskalí spatřuji v realizaci výzkumu, v němž byl používán L1 i L2 (dokládají to např. ilustrativní ukázky v kap. 6). Při obhajobě by bylo vhodné podrobněji vysvětlit, jak probíhaly jazykové transfery mezi češtinou a angličtinou, včetně terminologie, eventuálně zda jimi byla ovlivněna získaná data.

Pozn. Při posuzování disertace mi také chyběly teze v češtině, které se zpravidla předkládají u disertací psaných v angličtině, umožňující porovnat terminologii a vymezení pojmů.

Metodologická kapitola 2 je propracovaná s vnitřní logikou postupu korespondující s výzkumnými otázkami, přes zdůvodnění volby metod a popis designu výzkumu, jeho fází a vzorku, směřující ke konstrukci výzkumného nástroje. Oceňuji mj. také neopomenutí řešení etických problémů. V popisu dvou hlavních metod, dotazníku a obsahové analýzy plánů vyučovací hodiny zaslouží zvláštní ocenění kapitola 3, v něž autorka popisuje proces dynamizace rámce a geneze výzkumného nástroje (LPAT), obdobně v kapitole 4 zdůvodnění jeho adaptace a změn oproti pilotní studii. Škoda, že práce nemá přílohy, kde by byl představen celý dotazník ve své originální podobě, eventuálně ukázky vybraných celých textů plánů vyučovací hodiny. Určitou slabinu práce spatřuji ve „zmenšování“ vzorku až na výsledný počet 54 respondentů, které snižuje validitu výsledků, což ovšem autorka korektně přiznává. Také rozdílná zkušenost s (ne) realizací CLILu je jistým omezením, přinejmenším vyvolává otázku, zda a jak by učitelé při plánování vyučovací hodiny reflektovali heterogenitu žáků zvl. jejich rozdílné učební potřeby a styly, s nimiž je při plánování v konkrétní situaci implementace třeba počítat.

Při pozoruhodně detailní analýze a interpretaci dat strukturovaných dle výzkumných otázek a evaluačních kritérií považuji závěr disertace nejen za shrnutí výsledků, ale také alarmující nejen svými zjištěními o nerespektování principů CLILu, nýbrž také rámeček CLILu přesahující a upozorňující na obecnější problémy (viz např. to, jak učitelé (ne) pracují s cíli, podobně rozvedeno v kap. 6.3.5). Nespornou předností textu je zdařilá formální úprava a pečlivé zpracování tabulek, grafů a přehledů.

Celkově konstatuji, že disertační práce Lenky Procházkové je nesporným přínosem do poznatkové báze CLILu a má značný potenciál pro využití v přípravě učitelů, kteří chtějí CLIL realizovat. Doktorandka prokázala schopnost samostatné a tvůrčí výzkumné činnosti v oboru didaktika matematiky a pedagogickou senzitivnost pro zkoumané problémy. Disertace splňuje náročná kritéria kladená na tento typ kvalifikačních prací.

Doporučuji disertaci k obhajobě a po jejím úspěšném průběhu autorce udělit titul Ph.D.